

เรื่องเศรษฐกิจซื้อพาลปะทะ

ให้ทานเองและชวนคนอื่น ได้สมบัติ ๒ อย่าง

ความพิสดารว่า สมัยหนึ่ง ชาวเมืองสาวัตถีพากันถวายทานแด่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน โดยเนื่องเป็นพวกเดียวกัน. อยู่มาวันหนึ่ง พระศาสดา เมื่อจะทรงทำอนุโมทนา ตรัสอย่างนี้ว่า “อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานด้วยตน, (แต่) ไม่ชักชวนผู้อื่น, เขาย่อมได้โลกสมบัติ, (แต่) ไม่ได้บริวารสมบัติในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ, บางคนไม่ให้ทานด้วยตน, ชักชวนแต่คนอื่น, เขาย่อมได้บริวารสมบัติ (แต่) ไม่ได้โลกสมบัติในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ; บางคนไม่ให้ทานด้วยตนด้วย ไม่ชักชวนคนอื่นด้วย, เขาย่อมไม่ได้โลกสมบัติ ไม่ได้บริวารสมบัติ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ; เป็นคนเที่ยวกินเดน บางคนให้ทานด้วยตนด้วย ชักชวนคนอื่นด้วย, เขาย่อมได้ทั้งโลกสมบัติ และบริวารสมบัติ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ”

บัณฑิตเรียไรของทำบุญ

ครั้งนั้น บัณฑิตบุรุษผู้หนึ่ง ฟังธรรมเทศนานั้นแล้ว คิดว่า “โอ ! เหตุนี้ที่น่าอัศจรรย์, บัดนี้ เราจักทำกรรมที่เป็นไปเพื่อสมบัติทั้งสอง” จึงกราบทูลพระศาสดาในเวลาเสด็จลุกไปว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พงษ์นี้ขอพระองค์ทรงรับภิกษาของพวกข้าพระองค์”

พระศาสดา : ก็ท่านมีความต้องการด้วยภิกษุสักเท่าไร ?

บุรุษ : ภิกษุทั้งหมด พระเจ้าข้า

พระศาสดาทรงรับแล้ว, แม้เขาก็เข้าไปยังบ้าน เทียวปาวรื่องว่า “ข้าแต่แม่และพ่อทั้งหลาย ข้าพเจ้านิมิต์ภิกษุสงฆ์มี พระพุทธเจ้าเป็นประธาน เพื่อฉันภัตตาหารในวันพรุ่งนี้, ผู้ใดอาจถวายแก่ภิกษุทั้งหลายมีประมาณเท่าใด, ผู้นั้นจงให้ วัตถุต่างๆ มีข้าวสาร เป็นต้น เพื่อประโยชน์แก่อาหารมียาเป็นต้น เพื่อภิกษุทั้งหลายมีประมาณเท่านั้น, พวกเรารู้จักให้ หุงต้มในที่แห่งเดียวกันแล้วถวายทาน”

เหตุที่เศรษฐีมีชื่อว่าพิพาลปกะ

ที่นั่น เศรษฐีคนหนึ่ง เห็นบุรุษนั้นมาถึงประตูร้านตลาดของคนก็โกรธว่า “เจ้าคนนี้ ไม่นิมิต์ภิกษุแต่พอ (กำลัง) ของ ตน ต้องมาเที่ยวชักชวนชาวบ้านทั้งหมด (อีก)”, จึงบอกว่า “แกจงนำเอาภาชนะที่แกถือมา” ดังนี้แล้ว เอานิ้วมือ ๓ นิ้วหยิบ ได้ให้ข้าวสารหน่อยหนึ่ง, ถั่วเขียว ถั่วราชมาซก็เหมือนกันแล, ตั้งแต่นั้น เศรษฐีนั้นจึงมีชื่อว่า พิพาลปก เศรษฐี. แม้เมื่อจะให้เกสรหมื่นยโสและน้ำอ้อยเป็นต้น ก็เอียงปากขูดเข้าที่มือ ทำให้ปากขูดนั้นติดเป็นอันเดียวกัน ให้เกสรหมื่นยโสและน้ำอ้อยเป็นต้น ไหลลงทีละหยดๆ ได้ให้หน่อยหนึ่งเท่านั้น

อุบาสกทำวัตถุทานที่คนอื่นให้โดยรวมกัน (แต่) ได้ถือเอาสิ่งของที่เศรษฐีนี้ให้ไว้แผนกหนึ่งต่างหาก

เศรษฐีให้คนสนิทไปดูการทำของบุรุษผู้เฒ่า

เศรษฐีนั้น เห็นกริยาของอุบาสกนั้นแล้ว คิดว่า “ทำไมหนอ เจ้าคนนี้จะรับสิ่งของที่เรานำให้ไว้แผนกหนึ่ง?” จึงส่งจุฬ ปิฎฐากคนหนึ่งไปข้างหลังเขา ด้วยสั่งว่า “เจ้าจงไป, จงรู้กรรมที่เจ้านั้นทำ” อุบาสกนั้นไปแล้ว กล่าวว่า “ขอผลใหญ่ จงมีแก่เศรษฐี” ดังนี้แล้วใส่ข้าวสาร ๑-๒ เมล็ด เพื่อประโยชน์ แก่ยา ภัต และขนม, ใส่ถั่วเขียวถั่วราชมาซบ้าง หยาดน้ำมันและหยาดน้ำอ้อยเป็นต้นบ้างลงในภาชนะต่างๆ ภาชนะ. จุฬปิฎฐากไปบอกแก่เศรษฐีแล้ว, เศรษฐีฟังคำนั้น แล้ว จึงคิดว่า “หากเจ้าคนนั้นจักกล่าวโทษเราท่ามกลางบริษัทไซ้, พอมันเอ่ยชื่อของเราขึ้นเท่านั้น เราจักประหาร มันให้ตาย” ในวันรุ่งขึ้น จึงเห็นภิกษุไว้ในระหว่างฝ้านั่งแล้ว ได้ไปยืนอยู่ที่โรงครัว

ฉลาดพูดทำให้ผู้มั่งร่ำกลับอ่อนน้อม

บุรุษนั้น เลี้ยงดูภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน แล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้า พระองค์ชักชวนมหาชนถวายทานนี้, พวกภิกษุข้าพระองค์ชักชวนแล้วในที่นั้น ได้ให้ข้าวสารเป็นต้น มากบ้างน้อย บ้าง ตามกำลังของตน, ขอผลอันไพศาลจงมีแก่มหาชนเหล่านั้นทั้งหมด”

เศรษฐีได้ยินคำนั้นแล้ว คิดว่า “เรามาด้วยตั้งใจ พอมันเอ่ยชื่อของเราขึ้นว่า ‘เศรษฐีชื่อโน้นถือเอาข้าวสารเป็นต้นด้วย หยิบมือให้’ เราจักฆ่าบุรุษนี้ให้ตาย, แต่บุรุษนี้ ทำทานให้ร่วมกันทั้งหมด แล้วกล่าวว่า ‘ทานที่ชนเหล่าใดดวงด้วย ทะนานเป็นต้นแล้วให้ก็ดี, ทานที่ชนเหล่าใดถือเอาด้วยหยิบมือแล้วให้ก็ดี, ขอผลอันไพศาล จงมีแก่ชนเหล่านั้น ทั้งหมด’ ถ้าเรารู้จักไม่ให้บุรุษเห็นปานนี้อดโทษไซ้, อาญาของเทพเจ้าจักตกลงบนศีรษะของเรา” เศรษฐีนั้นหมอบ

ลงแทบเท้าของอุบาสกนั้นแล้วกล่าวว่า “นาย ขอนายจงอดโทษให้ผมด้วย” และถูกอุบาสกนั้นถามว่า “นี่อะไรกัน ?” จึงบอกเรื่องนั้นทั้งหมด

พระศาสดาทรงเห็นกิจยานั้นแล้ว ตรัสถามผู้ชวนชายในมานว่า “นี่อะไรกัน ?” เขากราบทูลเรื่องนั้นทั้งหมดตั้งแต่วันที่แล้วๆ มา

อย่าดูหมิ่นบุญว่านิดหน่อย

ที่นั่น พระศาสดาตรัสถามเศรษฐีนั้นว่า “นัยว่า เป็นอย่างนั้นหรือ ? เศรษฐี” เมื่อเขากราบทูลว่า “อย่างนั้น พระเจ้าข้า” ตรัสว่า “อุบาสก ขึ้นชื่อว่าบุญ อันใครๆ ไม่ควรดูหมิ่นว่า ‘นิดหน่อย’ อันบุคคลถวายทานแก้ภิกขุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเช่นเราเป็นประธานแล้ว ไม่ควรดูหมิ่นว่า ‘เป็นของนิดหน่อย’ ด้วยว่า บุรุษผู้บัณฑิตทำบุญอยู่ย่อมเต็มไปด้วยบุญโดยลำดับแน่แท้ เปรียบเสมือนภาชนะที่เปิดปาก ย่อมเต็มไปด้วยน้ำ ฉะนั้น” ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

“บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบุญว่า ‘บุญมีประมาณน้อย จักไม่มาถึง’ แม้หม้อน้ำยังเต็มด้วยหยาดน้ำที่ตกลงมา (ทีละหยาดๆ) ได้ฉับไฉ ริริชน (ชนผู้มีปัญญา) สัมสมบุญแม้ทีละน้อยๆ ย่อมเต็มด้วยบุญได้ฉับนั้น”